YLI-IIN JÄRVISUON PESIMÄLINNUSTOSELVITYS 2008

Vapo Oy

Kapustarinta pesii alueella yhden parin voimin

Suomen Luontotieto Oy 35/2008
Jyrki Oja, Satu Oja

Suomen Luontotieto Oy

Sisältö

1. Johdanto 3
2. Tutkimusalue 3
3. Aineisto ja käytetyt menetelmät 4
3.1 Kartoituslaskentamenetelmä 4
4. Tulokset 5
4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit 5
4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit 6
5. Yhteenveto 8
6. Lähteet ja kirjallisuus 8
7. Liitteet 9

1. Johdanto

Pöyry Environment Oy/Vapo Oy tilasivat keväällä 2008 Suomen Luontotieto Oy:ltä Yli-Iin Järvisuon alueen pesimälinnustoselvityksen. Alueelle on suunniteltu turpeenottoa ja selvitystä käytetään hankkeen suunnittelun ympäristövaikutusten arvioinnissa. Pesimälinnuston inventoinnissa selvitettiin Järvisuon alueella ja sen välittömässä lähiympäristössä pesivän maalinnuston lajisto ja parimäärät. Selvityksessä kiinnitettiin erityishuomio EU:n Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajeihin ja kansallisessa uhanalaisselvityksessä (Rassi ym. 2002) mainittuihin pesimälajeihin.

2. Tutkimusalue

Iin kunnan länsiosassa sijaitseva Järvisuon alue on suuri, suotyypeiltään hyvin vaihteleva ja paikoin vaikeasti rajattava suo. Inventointialueen pinta-ala on 155 ha ja se kattaa koko Järvisuon suoalueen ja osin myös lähiympäristön. Inventointialueen sijainti ja rajaus on esitetty liitekartassa 1.

Kasvillisuudeltaan Järvisuon alue on hyvin vaihtelevaa. Ainoa suurempi neva on alueen itäpäässä, mutta pienempiä harvapuustoisia avoimia alueita on siellä täällä. Suurin osa alueesta on hyvin rehevää saravaltaista rämettä ja hirvasjärven puoleinen osa inventointialueesta on rehevää hieskoivuviitaa.. Alueella on useita rämetyyppejä ja rämetyypit ovat keskimääräistä rehevimpiä. Kaikki rämealueet ovat ojitettuja ja erityisesti ojien reunoilla kasvaa tiheitä hieskoivu ja pajukasvustoja. Nevaalueet ovat pääasiassa sara ja rahkasammalnevia ja rimpinevia on alueella hyvin vähän. Kaikki suot ovat kulkukelpoisia ja hetteiköitä on alueella hyvin vähän. Avovesilampareet puuttuvat alueelta kokonaan. Nevalaikkujen reunoilla on myös nevan ja rämeen muodostamia yhdistelmätyyppejä. Selvitysaluetta ympäröivät pääosin ojitetut suot ja nuoret taimivaiheen ohittaneet metsät. Ojituksen seurauksena suon reuna-alueen luonnontilaisuus on heikentynyt eikä aluetta voi pitää enää luonnontilaisena.

Hirvasoja

3. Aineisto ja käytetyt menetelmät

Järvisuon alueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmää käyttäen. Selvityksessä inventoitiin alueen pesimälajisto ja pesivien parien määrä. Inventointi suoritettiin 17.6.2008 Koskimiehen & Väisäsen (1988) sekä Turveteollisuusliitto ry:n (2002) linnustolaskennasta antamia toimintaohjeita soveltaen. Maastotöistä vastasivat ja raportin kirjoittivat FM, biologi Jyrki Oja ja Satu Oja Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala (tmi Eija Rauhala). Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömme.

3.1 Kartoituslaskentamenetelmä

Inventointialueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmän avulla (Koskimies 1988). Linnuston laskentamenetelmistä kartoituslaskenta on tarkin, mutta samalla työläin, mikäli laskentakertoja on useampi kuin yksi. Kartoituslaskentamenetelmää käytetään yleisesti maalinnuston selvitys- ja seurantamenetelmänä ja menetelmänä se on hyvin yksinkertainen ja helposti toteutettavissa.

Kartoituslaskentamenetelmä perustuu tavallisesti useaan käyntikertaan tutkimusalueella. Kuten muutkin pesimälinnustoon kohdistuvat laskentamenetelmät sen pohjana on lintujen reviirikäyttäytyminen. Kullakin käyntikerralla merkitään kartalle kaikki pesivää paria osoittavat havainnot. Useimmiten havainto on laulava koiras, mutta myös pesät, juuri pesästä lähteneet maastopoikaset sekä varoittelevat naaraat ovat pesivää paria osoittavia havaintoja. Havainnot merkitään käyntikartalle, jonka tulisi olla mahdollisimman tarkka. Käytännössä peitepiirros, johon voi merkitä omia karttamerkkejä, on usein paras vaihtoehto.

Kartoitus on hidas, mutta hyvin tehokas laskentamenetelmä. Yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa keskimäärin 60 % alueella pesivistä lintupareista ja kymmenellä jo 99,5 % (Enemar 1959). Avomaastossa, kuten suoympäristössä kartoituslaskentamenetelmä on hyvin toimiva.

Yhden laskentakerran menetelmällä ei välttämättä havaita kaikkia alueella esiintyviä lintuja niiden satunnaisen liikkumisen sekä olosuhteiden vaikutusten takia. Kartoituslaskentamenetelmällä yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa noin 60 % pesimälinnuista, mutta avomaastossa havaintotehokkuus voi olla jopa yli 80 %. Lyhytkasvuisilla nevoilla yhdellä käyntikerralla voidaan olosuhteiden ollessa suotuisat havaita lähes kaikki alueella pesivät lintuparit, mikäli laskennan ajoitus osuu oikeaan aikaan (mm. Koskimies ja Väisänen 1988).

Rehevää hieskoivikkoa Hirvasojan varrella

Kattavamman ja yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi tulisi laskentakertoja olla mielellään vähintään kaksi (Turveteollisuusliitto ry 2002). Yhden laskentakerran kartoituslaskentamenetelmällä saadaan kuitenkin kasvillisuudeltaan yhtenäisillä ja erityisesti avoimilla soilla lajistosta ja parimääristä riittävän hyvä yleiskuva.

Tulosten tulkinnassa inventointialueen rajalla havaitut parit tulkittiin lajikohtaiseksi alueella pesiviksi. Kahlaajat tulkittiin pääsääntöisesti alueella pesiviksi, samoin kuin avosoiden varpuslinnut. Selkeät metsälajit tulkittiin alueen ulkopuolella pesiviksi. Kanalinnut tulkittiin pesiviksi, mikäli kyse oli yksinäisestä naarasta, pesästä tai poikasesta. Kanalintujen koirasparvet laskettiin, mutta pesiviksi niitä ei tulkittu. Yksittäin liikkuvat riekot tulkittiin kuitenkin suon pesimälajistoon. Laajan reviirin omaavat linnut (mm. palokärki, korppi ja petolinnut) laskettiin alueen pesimälinnustoon, mikäli reviirin oletettiin ulottuvan laajalle suon alueelle.

4. Tulokset

Järvisuon alueella havaittiin pesimäaikaisessa kartoituslaskennassa yhteensä 27 lintulajia ja 74 lintuparia. Alueen pesimälinnuston lajimäärä on hieman keskimääräistä suurempi, mutta avosoilla pesivien lintujen parimäärä on vähäinen. Neva-alueen avosuolajistoon kuului 7 lajia, joista kahlaajista liro oli selvästi runsain (4 paria). Alueella pesi kaksi kurkiparia. Avosoiden varpuslintuja oli alueella niukasti, mutta suon reunavyöhykkeen metsälajeja oli runsaasti. Metsälajeista harvinaisin oli pohjansirkku, joka havaittiin Hirvasjärven puoleisessa hyvin tiheässä hieskoivupensaikossa. Linnustollisesti tihein alue on Hirvasjärveen rajoittuva, paikoin lähes lehtomainen hieskoivuviita.

Pesimälinnuston tiheys on melko suuri eli 0.48 paria hehtaarilla. Linnuston tiheys selittyy kuitenkin metsälajien runsaudella.

4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit

Sinisuohaukka *(Circus cyaneus) 1 pari*

Sinisuohaukka pesii monenlaisessa avomaastossa ja pesinnän ainoa ehto on riittävän tiheä pikkujyrsijäkanta. Laji saalistaa joskus kymmenenkin kilometrin päässä pesäpaikasta ja lajin reviirin rajaaminen on usein täysin mahdotonta. Inventoinnissa laji havaittiin saalistamassa Hirvasjärven eteläpuolella useaan otteeseen ja laji pesinee jossain alueella.

Kurki *(Grus grus) 2 paria*

Kurki on monenlaisten soiden ja kosteikoiden tunnuslajeja, mutta varmimmin sen tapaa suurilta rimpisiltä nevoilta, joihin se myös rakentaa pesänsä. Alueella pesi kaksi kurkiparia, joista toinen havaittiin inventointialueen rajalla Hirvasjärven lähellä ja toinen alueen itäpäässä Välisuon lähellä.

Kapustarinta *(Pluvialis apricaria) 1 pari*

Kapustarinta pesii erityyppisillä nevoilla, mutta kanta on tihein Pohjois-Suomen puuttomilla varpunummilla. Laji suosii suuria keidassoita, joilla on pesäpaikaksi soveltuvia kuivahkoja mätäspintoja. Ruohoisilta ja reheviltä soilta laji usein puuttuu. Alueen ainoa kapustarinta havaittiin suon itäpään nevalaikulla.

Liro *(Tringa glareola) 4 paria*

Suomessa vielä runsaslukuinen liro pesii monentyyppisillä soilla ja kosteikoilla ja laji on usein soiden runsaslukuisin kahlaajalaji. Järvisuon alueella liroja havaittiin tasaisesti koko inventointialueella. Liro kuuluu myös Suomen kansainvälisiin erityisvastuulajeihin (EVA), joiden suojelemisesta Suomella on erityinen kansainvälinen vastuu.

Pyy *(Bonasa bonasia) 1 pari*
Pyy on kuusivaltaisten, leppää ja muuta lehtipuuta kasvavien nuorten sekametsien tyyppilaji. Laji viihtyy myös purojen varsilla. Soilla pyy on vähälukuinen. Inventoinnissa havaittu pyy löytyi Hirvasojan varren tiheästä hieskoivuviidasta.

Metso *(Tetrao urogallus) 1 pari*
Metso on vanhojen ja keski- ikäisten havumetsien tyyppilaji, joka kuitenkin ruokaillee ja joskus jopa pesii rämeillä ja rämeenreunoilla. Ravintoa etsiessään metsot saattavat joskus liikkua myös hyvin avoimilla nevoilla. Alueen ainoa metsohavainto tehtiin suon reunan metsäsaarekkeella inventointialueen etelärajalla, jossa havaittiin yksinäinen naaraslintu. Suon alueella oli runsaasti metson talvisia jätöksiä

Teeri *(Tetrao tetrix) 1 pari*
Teeri on yleinen boreaalisen havumetsävyöhykkeen pesimälintu, joka viihtyy mielellään erilaisissa reunavyöhykkeissä. Laji pesii harvoin avosoilla, mutta rämeillä laji saattaa pesiä. Inventoinnin ainoa teerihavainto tehtiin alueen pohjoisosan rehevältä rämeenreunalta, jossa nähtiin yksi naaraslintu. Teeri on luokiteltu kansallisessa uhanalaisluokituksessa silmälläpidettäviin (NT) lajeihin

4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit

Käk*i (Cuculus canorus) 1 pari*
Käki kuuluu Järvisuon pesimälinnustoon Lajin reviiri voi olla useiden neliökilometrien laajuinen. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa käki luetaan silmälläpidettäviin lajeihin. Useat soilla pesivät varpuslinnut kuuluvat käen isäntälajeihin.

Teeri *(Tetrao tetrix) 1 pari*
Kts. kappale 4.1

Pajulintu viihtyy alueen rehevissä hieskoivikoissa

Taulukko 1. Järvisuon pesimälinnusto parimäärineen

Laji	Parimäärä
Sinisuohaukka (Circus cyaneus)	1
Kurki (Grus grus)	2
Riekko (Lagopus lagopus)	1
Pyy (Bonasa bonasia)	1
Metso (Tetrao urogallus)	1
Teeri (Tetrao tetrix)	1
Taivaanvuohi (Gallinago gallinago)	1
Kapustarinta (Pluvialis apricaria)	1
Pikkukuovi (Numenius phaeopus)	1
Liro (Tringa glareola)	4
Käki (Cuculus canorus)	1
Hömötiainen (Parus montanus)	1
Punakylkirastas (Turdus iliacus)	6
Räkättirastas (Turdus pilaris)	1
Punarinta (Erithacus rubecula)	2
Rautiainen (Prunella modularis)	1
Pajulintu (Phylloscopus trochilus)	16
Harmaasieppo (Muscicapa striata)	1
Kirjosieppo (Ficedula hypoleuca)	1
Metsäkirvinen (Anthus trivialis)	6
Niittykirvinen (Anthus pratensis)	3
Keltavästäräkki (Motacilla flava)	3
Urpiainen (Carduelis flammea)	1
Peippo (Fringilla coelebs)	8
Järripeippo (Fringilla montifringilla)	4
Pajusirkku (Emberiza schoeniclus)	4
Pohjansirkku (Emberiza rustica)	1

Yhteensä 27 lajia Yhteensä pesiviä pareja 74

5. Yhteenveto

Järvisuon alueen pesimälinnusto on lajimäärältään hieman tavanomaista suurempi ja linnuston tiheyskin on jonkin verran keskimääristä korkeampi. Lajimäärää ja linnuston tiheyttä selittää kuitenkin se että inventointialueeseen kuuluu hyvin reheväkasvuisia suonreunusmetsiä. Pesimälajisto on hyvin tyypillistä Oulun läänin ojitettujen ja ei-luonnontilaisten neva- ja rämesoiden lajistoa. Avosoiden lajistoa on alueella vähän ja lajisto koostuu pääasiassa suon reunaosien metsälajeista. Suojelullisesti merkittävimpiä ovat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut sinisuohaukka, kurki, liro, kapustarinta, pyy, teeri ja metso. Järvisuon ja sen lähialueen linnustollinen arvo on inventoinnin tulosten perusteella kokonaisuudessaan sekä lajistollisesti että linnuston tiheydellä mitattuna hieman tavanomaista suurempi. Alueen linnustollisesti merkittävämmät kohteet ovat suon reunaosien rehevät lehtipuureunukset ja erityisesti Hirvasojan ja Hirvasjärven ympäristö.

6. Lähteet ja kirjallisuus

Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos,M., Osara, M., Ylimaunu, J. & Yrjölä, R. 2003: Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596. Edita Prima Oy. Helsinki.

Enemar, A. 1959: On the determination of size and composition of a passerine bird population during a breeding season. A methodologigal study. – Vår Fågelvärld suppl. 2:1-114.

Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s.

Tucker, G. & Heath, M. 1995: Birds in Europe- Their conservation status. BirdLife Conservation Series No. 3. 600p

Turveteollisuusliitto ry. 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapuruussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä.

Väisänen, R.A., Lammi, E., Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otavan Kirjapaino, Keuruu. ISBN 951-1-12663-6.

Valtakunnallinen soidensuojelun perusohjelma. Maa- ja metsätalousministeriö 1981. - 164 s.

7. Liitteet

– karttaliite 1

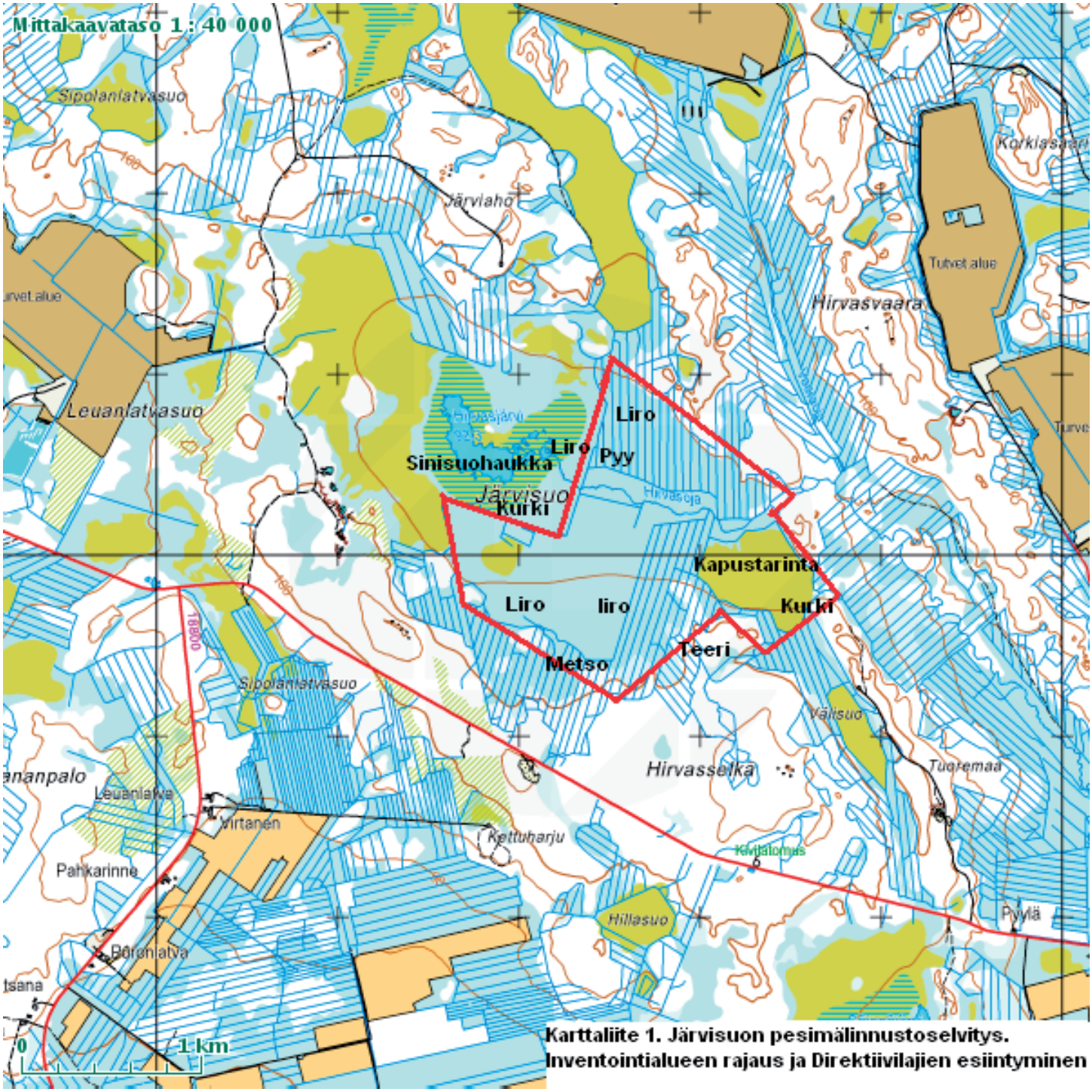

Karttaliite 1. Järvisuon pesimälinnustoselvitys. Inventointialueen rajaus ja Direktiivilajien esiintyminen